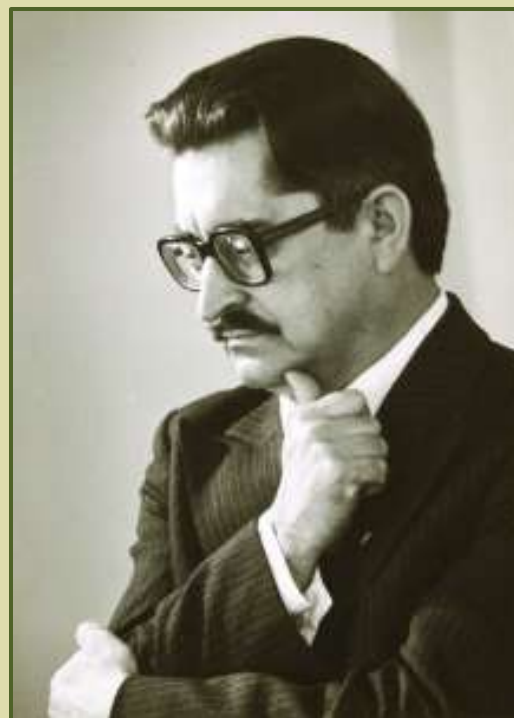

*Усміхнена
душа Поділля*

**Анатолій Панасович
Гарматюк
(1936 – 2006)**

Презентацію підготувала
зав. сектору бібліотеки
Л. Лізановська

**Я матиму найвищу нагороду,
Коли почую вдячність від народу,
Якому присвятив своє життя –
Свій труд, думки і почуття.**

А. Гарматюк

Анатолія Гарматюка називають подільським поетом - сміхотворцем, адже родом відомий гуморист із Вінниччини. Саме тут він прожив більшу частину свого земного життя і написав більшість своїх сатирично - гумористичних творів.

Народився відомий поет 14 січня 1936 року в с. Мигалівці Барського району на Вінниччині, в сім'ї вчителів.

Дитинство, обпалене війною

З бабусею Клавдією
у Мигалівцях, 1938р.

Дитинство Анатолія Гарматюка припало на важкі воєнні та повоєнні роки. Приємними спогадами, що залишились на все його життя були бабусині теплі руки і мамина ласкава посмішка.

Під час фашистської окупації сім'я перебувала у родичів на Хмельниччині. Після війни у 1946 році родина Гарматюків переїхала до Ужгорода, де хлопець успішно закінчив 6-й клас.

Навчаючись у школі хлопчик любив читати, відвідував драмгурток. На цей період припадають і перші проби пера. Анатолій писав сценарії до шкільних вистав, вірші.

1949 року сім'я переїхала у м. Чортків Тернопільської області, куди батьків направили учителювати, і де вони пропрацювали до виходу на пенсію.

У 1953 році Анатолій Гарматюк закінчив із золотою медаллю чортківську середню школу №1. В цьому ж році у районній газеті "Нове життя" був надрукований його перший вірш.

Перші кроки самостійного життя

Після закінчення школи Анатолій Гарматюк вступив до Київського політехнічного інституту, хоч мав право вступу без екзаменів до будь-якого вузу. Батьки порадили спочатку здобути професію, яка б дала можливість заробити на “шматок хліба”, а вже потім, якщо з’явиться “іскра Божя”, займатися літературою.

З батьками: Катериною Якимівною та Панасом Миколайовичем.
Кінець 1950-х років, м. Чортків

Студентські роки

Порада батьків стала вирішальною у виборі професії. Юнак став студентом гірничого факультету. Сумлінне навчання на цьому технічно складному факультеті було на першому місці, але природний талант до поезії спокою не давав. В його щоденнику за 17 червня 1954 р. є запис:

“Сьогодні я продовжував готуватись до екзамену з фізики. Прийшов ранком в робочу кімнату, відкрив підручник, але відчув, що в мене аж через край б'є якесь поетичне піднесення, яке не дозволяє готуватись до екзамену. Довелось шукати якийсь вихід для цього піднесення. І з-під мого олівця вийшла пісня про Марусю...”

Студентські роки

В інституті Анатолій Гарматюк відвідував літературне об'єднання, був активним автором інститутської багатотиражки, куди подавав свої ліричні вірші, дописував замальовки зі студентського життя, присипані гумором. Тоді друзі пророчили йому великий успіх саме у прозовому гуморі.

“Стусове коло”

Закінчивши з відзнакою навчання у 1958 році, молодий інженер-гірник працював за фахом у кам'яних кар'єрах на Тернопільщині, в Молдові та інженером гірничого відділу проектного інституту в Донецьку.

У Донецьку в грудні 1960 року Гарматюк познайомився з відомим тоді на весь Радянський Союз сатириком і гумористом Степаном Олійником. Після цієї зустрічі на все життя визначився з жанром: гумор і сатира.

Учасники гуртка юного автора при Донецькому обласному відділенні Спілки письменників. Сидять з ліва на право: Микола Колесник, Василь Стус, Андрій Клоча, Олег Орач. Стоять Петро Бондарчук і Володимир Міщенко.
1962 рік

Через півроку проживання у Донецьку доля звела його з патріотично налаштованими україномовними літераторами-початківцями – Василем Стусом, Василем Захарченком, Володимиром Міщенком, Олегом Комаром (Орачем), Анатолієм Лазоренком, Миколою Колісником, Миколою Хижняком та ін.

Поети А. Гарматюк та
В. Міщенко, м. Донецьк, 1965р.

Про діяльність клубу молодого літератора згадує письменник Василь Захарченко:

"Толя Гарматюк читав свої гуморески і в прозі, і віршовані. Його досить уважно слухали, бо це був один-однісінький гуморист і сатирик на увесь оцей і російськомовний, і україномовний загал".

Письменник Володимир Міщенко залишив спогади про Гарматюка також:

"Толя привертав увагу до себе не лише колоритною зовнішністю, а й дотепними, влучними репліками з приводу почутих віршів. Мені сподобалася його відвертість, доброзичливість, невимушена товариська посмішка, справжня українська душа".

Лабіринтами гумору і сатири

Входження в коло, яке зараз називають „Стусовим колом”, а також природний поетичний талант, непереборний потяг до творчості прискорили вибір Анатолія Гарматюка.

Навесні 1961 року він залишає проектний інститут і переходить на роботу кореспондентом до Донецького обласного радіо. Протягом 10 років займається журналістикою, працює редактором виробничо-технічної літератури видавництва «Донбас».

1963 року Анатолій Гарматюк вступив на заочне відділення філологічного факультету Донецького університету (тоді ще педінституту), дебютував збіркою сатири і гумору „Проти шерсті”. Друга збірка «Лисяча наука» вийшла у 1966 році.

Письменники А. Клоча, Є. Летюк, П. Шадур дають йому рекомендації для вступу до Спілки письменників.

Незабутні 70-ті

У 1967 р. у Донецьку почалося відкрите переслідування українських письменників-початківців: на протязі кількох місяців кожні 3-4 дні приїжджали на роботу і забирали на допити в КДБ, звинувачували в „антирадянській діяльності”, „націоналізмі”, залякували Сибіром, вимагали зізнання.

Робилися обшуки. Від арешту врятував дзвінок Василя Стуса, який наче передчував, зателефонував В. Міщенку, в квартирі якого зберігалася заборонена література і проводилися збори української патріотичної молоді, й попередив: *„Нічого вдома не тримай. Зберігай у родичів або знайомих”*. Не знайшовши доказів для притягнення до кримінальної відповідальності, кадебешники вдалися до інших покарань: молодих україномовних літераторів, які працювали на журналістських посадах і відвідували квартиру Міщенка, з роботи звільнили.

А. Гарматюка колектив видавництва „Донбас” за збігом обставин взяв на поруки.

Донецьк 70 – х років

Переїзд до Вінниці

В кінці 1972 року Анатолій Гарматюк з сім'єю переїздить до Вінниці, але ні в газети, ні на радіо його на роботу не взяли, працював в Облспоживспілці, влаштувався інженером у Вінницьку міжрегіональну лабораторію «Держстандарт».

З 1975 по 1991 рік — був завідувачем Кабінету молодого автора Вінницької організації Спілки письменників України, керував літературною студією «Сонячні кларнети» Вінницького ДПЗ-18.

Лише у 1982 році став членом Спілки письменників.

Гумористично-сатиричний напрямок творчості Гарматюка був гострою нелегальною зброєю народу в боротьбі із радянською тоталітарною державою і комуністичною ідеологією. Висміювання тогочасного ладу і вірність патріотичним поглядам, державна комуністична машина не могла подарувати молодому поету.

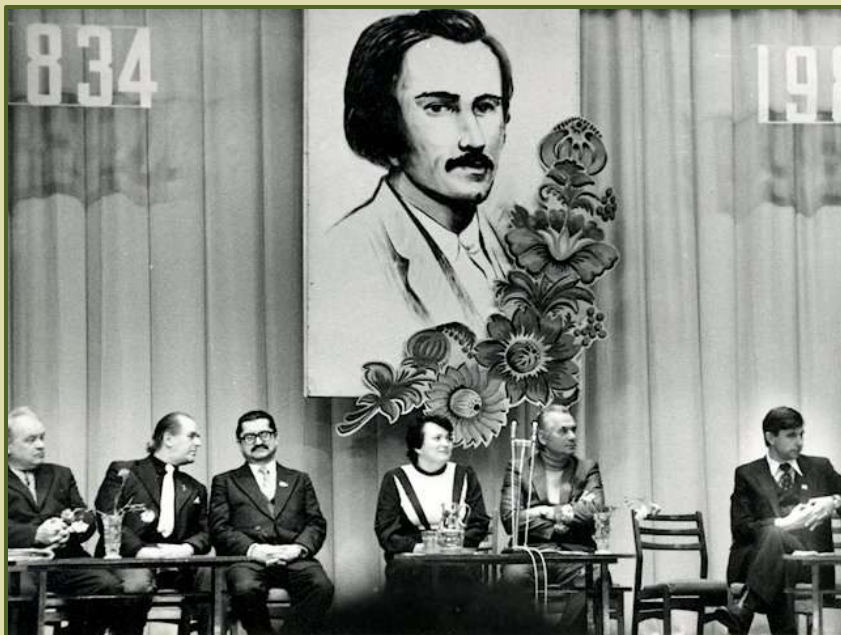
Своєю громадянською позицією і природженим талантом гумору автор зумів згуртувати навколо себе багатьох однодумців.

**А. Гарматюк в цеху
Вінницького ДПЗ-18, 1975р.**

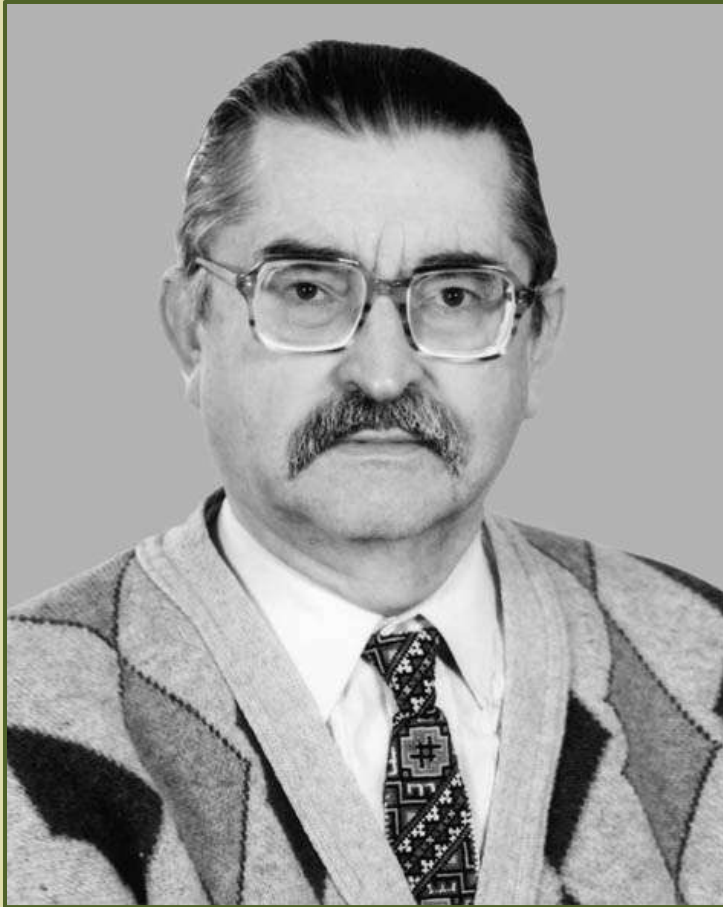
За ініціативою А. Гарматюка було започатковано проведення на Вінниччині свята Степана Руданського в с. Хомутинці та Калинівці, яке проводиться вже понад 30 років.

Анатолій Панасович один з перших на Україні організував Вінницький курінь гумористів імені Степана Руданського, в якому об'єднав гумористів Вінниччини (авторів і виконавців). Курінь став асоційованим членом Міжнародної асоціації гумору і сатири „Весела Січ”.

Дні Степана Руданського у Калинівці
Вінницької області, січень. Зліва направо:
А. Динник, С. Грищенко, А. Гарматюк,
Л. Шулькевич, О. Черногуз, А. Бортняк,
1985р.

Визнання таланту письменника

На рідному Поділлі літературний талант поета-гумориста розквітнув.

А. П. Гарматюк автор понад 30-ти книг, серед яких віршовані, публіцистичні твори, збірки для дітей, загалом його творча спадщина налічує 10 томів.

Анатолій Гарматюк – лауреат літературних премій імені Степана Олійника, імені Микити Годованця, імені Степана Руданського, один з переможців Першого республіканського фестивалю гумору і сатири „Вишневі усмішки” (1980р.), неодноразово був переможцем республіканського конкурсу на кращі літературні твори для естради.

У 2001 році став одним з переможців Всеукраїнського конкурсу „Байка-2001”. Нагороджений Грамотою Президії Верховної Ради України (1986).

ЧОГО БАЖАЮ

Чого бажаю у житті я,
Яких стежок, яких доріг? –
Щоби з трудом сплелася мрія,
Щоб жить без полум'я не міг.

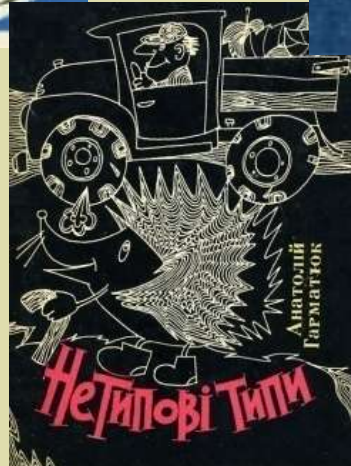
Щоб все людське, мале й велике,
Для мене не було чужим.
Щоб серце не пройшло без крику
Над неправдивим, підлим, злим.

Любов'ю щоб до Батьківщини
Я сильним був, немов Антей, –
Щоби безсилим ні хвилини
Не міг я жити між людей.

*Анатолій Гарматюк
14.08.1960р.*

Прижиттєві видання творів Анатолія Панасовича Гарматюка

- Проти шерсті.** – Київ: Держлітвидав України, 1964. – 50 с.
- Лисяча наука.** – Донецьк: Донбас, 1966. – 64 с.
- Інтелігентна Киця.** – Київ: Радянська Україна, 1969. – 64 с.
- Лев у Зайця.** – Донецьк: Донбас, 1971. – 96 с.
- Нетипові типи.** – Київ: Радянський письменник, 1977. – 80 с.
- Вічний парубок.** – Одеса: Маяк, 1981. – 76 с.
- Вундеркінь.** – Київ: Радянська Україна, 1984. – 64 с.
- Веселий залп.** – Одеса: Маяк, 1985. – 136 с.
- Неслухняна лялька.** – Київ: Веселка, 1985. – 12 с.
- Дебати й результати.** – Київ: Радянський письменник, 1987. – 125 с.
- Веселі паралелі.** – Київ: Дніпро, 1990. – 174 с.
- Дотепні думки житимуть віки.** – Одеса: Маяк, 1990. – 112 с.
- Чи є у вас почуття гумору?** – Вінниця: Управління по пресі, 1991. – 32 с.
- Гумор різних народів.** – Вінниця: Зоря Подільська, 1992. – 32 с.
- Гумор, сатира. Вип(б)рані твори.** – Вінниця: Фірма „Біком”, 1994. – 104 с.
- Чому півні кукурікають?** – Вінниця: РВВ ВАТ „Віноблдрукарня”, 1997. – 16 с.
- Чим вимірювати сміх?** – Хмельницький: КС „Автограф”, 1999. – 60 с.
- Привіт, сміхолоби!** – Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2000. – 88 с.
- І сміх, і сльози, і неврози.** – Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2000. – 64 с.
- Неповторна юності пора.** – Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2000. – 64 с.
- Нескорений сміх. Політична сатира.** – Вінниця: О. Власюк, 2003. – 76 с.
- Вибрані сміхотвори.** – Вінниця: О. Власюк, 2006. – 414 с.

Миті життя Анатолія Гарматюка в спогадах друзів, колег, знайомих

Треба бути справжнім українцем, щоб отак уперто, незважаючи ні на що, день у день іти до своєї мети, працювати над словом, гранити його, мов каменяря. Йому було боляче, а він сміявся – дарував своїм численним слухачам і читачам сатиричні мініатюри, гуморески, жартами, байками давав поживу для думки. Він багато виступав у різних аудиторіях майже усіх областей України. Його завжди добре сприймали і просили читати гумор ще і ще. Народне сприймання додавало йому сил і натхнення.

Володимир Міщенко, член НСП України, поет, прозаїк

... людина живе і житиме, допоки живе пам'ять про неї. Анатолій Гарматюк – вірю, упевнений! – житиме довго, бо довго (якщо не завжди, не вічно) житимуть його слова, його твори. Він щедро дарував наснагу і тепло свого серця людям...

Мар'ян Красуцький, член НСП України, поет, прозаїк

Його гумористичні твори люблять і студенти, і артисти театрів, і артисти-аматори. Всі твори, написані Анатолієм Панасовичем, - це гумористичні діаманти, це чудовий подарунок українському народу, як пам'ять про його любов до рідної землі.

Ганна Кучерук, лауреат Всеукраїнського конкурсу гумору і сатири, козачка Вінницького куреня гумористів ім. С. Руданського

Анатолій Гарматюк працював на ниві письменництва понад сорок років. Це був не лише довгий, а часами й гіркий шлях. Та він пройшов його до кінця зі справжньою любов'ю до художнього слова. Літературна творчість була для нього самим життям.

Анатолій Подолинний, член НСП України, поет, літературознавець

Ода життю

Хвала батькам, що народили
В любові й злагоді дитя
І в білий світ благословили —
у дивовижний світ життя.

Я поки світ той пізнавав,
Зазнав і доброго, і злого,
Комусь в біді допомагав,
І вдячний був за допомогу.

Я щастя у житті шукав
Й зробив нежданне відкриття,
Його я у житті зазнав:
Найбільше щастя — це життя.

Анатолій Гарматюк
02.12. 2005р., м. Вінниця
(Це останній вірш Анатолія Гарматюка)

Використані джерела:

Миті життя гумориста і сатирика Анатолія Гарматюка : спогади. – Вінниця : О. Власюк, 2008. – 448 с.

У серцях людських... : в 2 т. Т. 2 / упорядкув. Н. М. Гарматюк. – Вінниця : Нілан – ЛТД, 2012. – 560 с.

Хоменко Б. В. Гарматюк Анатолій Панасович / Б. В. Хоменко // З-над Божої ріки : літ. біобібліогр. слов. Вінниччини / упорядкув. і заг. ред. А. М. Подолинного. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Вінниця: Континент-ПРИМ, 2001. – С. 63–64 : фот.

14 січня 2011 р. – 75 років від дня народження Анатолія Панасовича Гарматюка // Знаменні і пам'ятні дати Вінниччини 2011 року : хронол. Довід. / Вінниц. ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва ; уклад. Г. М. Авраменко ; ред.: М. Г. Спиця, Г. М. Слотюк; відп. за вип. Н. І. Морозова. – Вінниця, 2010. – С. 13.

Електронні ресурси:

Анатолій Гарматюк [Електронний ресурс] : офіц. сайт письменника. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу : <http://garmatiuk.org/>. – Назва з екрана. – Дата доступу: 12.05.2016. – На сайті представлені: біографія письменника, вибрані твори, авторські прижиттєві видання.

Гарматюк Анатолій Панасович [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. – Електрон. дані. – Режим доступу: uk.wikipedia.org/wiki/Гарматюк_Анатолій_Панасович. – Назва з екрана. – Дата доступу: 12.05.2016.

Барцьось В. Подільський сміхотворець – Анатолій Гарматюк, його слово було дошкульним як постріл з гармати [Електронний ресурс] / В. Барцьось // Gazeta.ua. – Електрон. газ. – Режим доступу: <http://gazeta.ua/blog/36145/podilskij-smihotvorec-anatolij-garmatyuk-jogo-slovo-bulo-doshkulnim-yak-postril-z-garmati>. – Дата доступу: 18.05.2016.